

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Даниела Христова Тасевска,
Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий”,
Философски факултет, Катедра „Психология“
на дисертационен труд
за присъждане на образователната и научна степен „доктор“,
по професионално направление 3.2 Психология (Педагогическа и
възрастова психология)

Автор: Симона Василева Николова

Тема: **Преодоляване на агресията и агресивното поведение в начална училищна възраст**

Научен ръководител: доц. д-р Русанка Минчева

I. Данни за дисертанта

Професионалното развитие на докторантката и цялостната ѝ образователна подготовка кореспондират с научната проблематика на дисертационния труд. Полученото бакалавърско образование по Социални дейности, допълнителните квалификации (учител по философия) и обучения като магистър по юридическа психология и превод, както и дългогодишната ѝ работа като практикуващ психолог са обективен ориентир за траен интерес към проблемите на психосоциалната адаптация в периода на детството, в теоретичен и приложен аспект. Безспорно е, че изборът на проблематика на дисертационната разработка се базира на биографично преживения професионален опит.

II. Данни за докторантурата

Симона Николова е зачислена в обучение в ОНС – доктор към ЮЗУ „Неофит Рилски“. Като докторант на катедра „Психология“ при

Философски факултет, Николова е изпълнила всички изисквания по своя индивидуален учебен план и успешно е положила регламентираните за научната специалност докторантски изпити.

По процедурата на докторантурата не се констатира нарушение, съобразно действащата нормативна база на Югозападния университет „Неофит Рилски“ и на Закона за развитието на академичния състав.

Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита на заседание на катедра "Психология" при Философски факултет на ЮЗУ "Неофит Рилски" – Благоевград на 20.10. 2019 година .

III. Данни за дисертацията и автореферата

Избраният за научно разработване проблем се отличава с актуалност, пред вид динамичната, а често и екстремална ситуативност в образователната среда. Темата поставя на фокус необходимостта от умения за справяне с агресивното поведение на децата в начална училищна възраст. В последните години тази тема се откроява със своята социална значимост и е напълно логично да се превърне в предмет на научен анализ и интерпретация от различни изследователски области. Ето защо докторантката заслужава адмирации, както за избора на дискурс на своя дисертационен труд, така и за дързостта да представи едно самостоятелно и задълбочено проучване за социално значим проблем.

В съдържанието си дисертационната работа включва увод, четири глави, дискусия, приноси и приложения. Текстът е в обем от 242 страници, в който са включени 52 таблици и съпътстващи ги 28 фигури. Цитираната литература обхваща 159 заглавия, на български, гръцки и английски език.

В своя Увод докторантката достатъчно информативно разкрива замисъла на дисертационния труд като с яснота коментира актуалността на проблема и компетентно въвежда основните понятия, изграждащи специфичния категориален апарат на изследването. Пак там е дефинитивно

представени целта на цялостната научна разработка. Релевантно на нея се презентира методологията, чрез която е реализирано теоретико-емпиричното проучване. Обусловена е значимостта на изследователската тема, чрез намерението за анализ и обобщение на емпирични данни, открояването на съществуващи тенденции, изводи и препоръки за практиката, с фокус върху апробацията на модел за преодоляване на агресията в принципите на модерните концептуални модели.

Теоретичната концептуализация на темата е презентирана върху съдържателен обем от сто и две, компютърно набран текст. Представеното теоретично изложение ангажира със задълбочен обзор на психосоциални постановки, свързани с ключови за дисертационния труд понятия, а именно: агресия, агресивност, агресивно поведение, психо-корекция и превенция.

Оригинално е представена проблематиката, отнасяща се до дефинирането на агресивната активност в начална училищна възраст, поради концептуализацията ѝ на две нива:

- ✓ *Функционално* – от перспективата на личностната идентичност като вътрепсихичен феномен и незрял отговор на индивидуалната рефлексия на негативните емоционални преживявания;

- ✓ *Социално* – от перспективата на общностната принадлежност или като феномен, опосредяващ междуличностната интеракция, нарушаващ устойчивостта на връзките в социалната среда.

На тази основа аналитично са интерпретирани особеностите на общуването в групата на връстниците, спецификата на груповия процес и възможните бариери, свързани с измеренията на агресията през началните училищни години.

Текстът, представящ концептуалната основа на за специализирана работа с деца с агресивно поведение в начална училищна възраст, е обогатен с презентиране на актуални теоретични постановки, модели и подходи, обозначаващи както проявленията на психосоциалната подкрепа,

така и нейните принципи на приложение в образователните институции. Положителен момент в този аспект на изложението е фактът, че всеки от подпараграфите завършва с обобщение, съответстващо на поставените в дисертационния труд идеи за разкриване на терминологичните зависимости между разглежданите понятия. В резултат, авторката аргументирано и прецизно дефинира основните си тези. Те са построени върху разбирането за полисемантичната интерпретация на понятията психокорекция и превенция.

С подobaващо внимание Симона Николова коментира терапевтичната програма на Франц и Улрике Петерман за работа с деца с агресивно поведение в начална училищна възраст. Така креативно разгърнат теоретичният анализ е детайлно информативен и действително привеждащ достъпни аргументи за оценка на двете ключови за разработката понятия – диагностика и справяне с агресивното поведение в началното училище и представлява логически мотив за извеждане на дизайна на емпиричното психологическо изследване, в следващата Втора глава на дисертационния труд.

Там докторантката преминава към създаване на *концептуалния модел* на своето емпирично изследване и успява в строго научен порядък да разработи съответните му структурни компоненти. Именно според логиката на дискурса на разработения теоретичен модел на изследваното явление Симона Николова аргументира формулировките на научно-изследователските цели, задачите и хипотезите на дисертационната разработка. Ясно дефинирани са емпиричните рамки на предмета и обекта и броя на респондентите, включени в експерименталното изследване. Профилът и размера на извадката съответстват на изискването за представителност при изследване от подобен научен ранг.

Докторантката демонстрира особено добри умения и компетентност при представянето на методиката, организацията и

етапите на провеждане на емпиричната процедура. Въз основа на конкретно очертаните изследователски параметри адекватно е предложен и методическия инструментариум на изследването. Избраните в конкретната методика инструменти са релевантни на целите и задачите на дисертационната разработка. Методическият инструментариум е описан в детайли и логическа последователност.

В съответствие с научните правила са описани и методите за статистическа обработка, което гарантира и достоверността на анализа на получените резултати. Данните от статистическите изчисления са представени чрез таблици и са изнесени в текста.

В Четвърта глава е представен задълбочен количествен и качествен анализ на резултатите по проведения психолого-педагогически експеримент. Ходът на анализа е в съответствие с теоретичния модел на изследването. Въз основа на избраните критерии за оценка на получените резултати по изследваните величини Симона Николова представя динамиката на индикаторите, като подходящо ги онагледява таблично и графично. В интерпретативен план предложеният психологически анализ очертава прогностичната сила на отделни индивидуални и социални особености, които предпоставят постигането на по-добро равнище в диагностиката и превенцията на агресивното поведение в начална училищна възраст. На тази база докторантката Николова, разпознава и зависимости на груповия процес, които водят до редукция на негативите от агресивната активност или са преодолены, чрез развитието у участниците на самооценъчни и комуникативни компетенции за преодоляване на агресията в начална училищна възраст.

IV. Научно-приложни приноси на дисертационния труд.

След запознаване с теоретичния и емпиричен анализ в дисертационния труд на Симона Николова считам, че в него са постигнати следните важни приноси, които категоризирам като научно-приложни:

✓ *Извършен е коректен психологически анализ на принципите на диагностика и психо-корекция на агресивната активност при ученици от начална училищна възраст и е разкрито приложното значение на стратегиите за справяне;*

✓ *Документирана е същността на психосоциалната работа в класната стая като процес за помагане и превенция на агресивните прояви, като са отдиференцирани цялостно компонентите на групова работа с деца в начална училищна възраст;*

✓ *Изградена е подходяща методика и са получени надеждни данни за анализ на модел за диагностика и превенция на агресивността при ученици от начална училищна възраст;*

✓ *Научно-аргументираната и доказана в дисертационния труд хипотеза отговаря на изискването за приложимост на психолого-теоретичните изследвания. В конкретно-практически план това определя и реалния принос на създадения експериментален модел;*

✓ *В разделите Дискусия и Препоръки на дисертационния труд логично и структурно целесъобразно се представят резултатите от проведеното теоретично-емпирично изследване, с които се потвърждава психосоциалния и приложен замисъл на научната разработка.*

V. Мнения, препоръки и бележки.

Представените публикации и участия в научни форуми (общо 8 на брой) съответстват на количествените изисквания за образователната и научната степен "доктор".

Предвид изискването за съдържателен баланс между основните глави на изложението при научни разработки от теоретико-емпиричен характер, то с основание отбелязвам, че в структурно, езиково и техническо отношение дисертационният труд е адекватно композиран и в него успешно са представени технологията и анализът на резултатите от проведеното емпирично изследване. Формулираните Изводи са адекватни обобщения, както на психометрично получените резултати, така и на задълбочено апробираният модел за диагностика и превенция на агресивното поведение в начална училищна възраст.

Заклучение:

В резултат от прочита на дисертационния труд **“Преодоляване на агресията и агресивното поведение в начална училищна възраст”** и въз основа на изведените в настоящото становище констатации относно научно-приложните приноси и демонстрираните задълбочени познания в изследваната психосоциална област, то давам с убеденост своята положителна оценка и предлагам на докторантката Симона Василева Николова да бъде присъдена научната и образователна степен „доктор”, в професионално направление 3.2 Психология (Педагогическа и възрастова психология).

01.03.2020 г.

гр. В. Търново

Член на жури:

/проф. д-р Д. Тасевска/

